

Dr. Dilara BAYTAROĐLU

**İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakóltesi
Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı**

**ULUSLARARASI SINAİ MÜLKİYET
HUKUKUNDA PATENT HAKKI VE
KORUNMASI**

**FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2024**

Mayıs 2024

ISBN: 978-975-368-992-2

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Canım aileme, annem ve babama....

ÖNSÖZ

“Uluslararası Sınai Mülkiyet Hukukunda Patent Hakkı ve Korunması” başlıklı bu tez, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı kapsamında hazırlanmıştır. Tez çalışmasında uluslararası karakterli patent haklarına ve bu haklara ilişkin sözleşmelere uygulanacak hukuk konusu araştırılmıştır. Bu çerçevede tezin ana konusu sınai mülkiyet haklarına uygulanacak hukuk özelinde patent hakkı ve patent lisans sözleşmelerine uygulanacak hukukun incelenmesidir.

Tez çalışması sırasında desteğini bana her zaman gösteren, tezimi detaylıca inceleyerek değerli görüşlerini ve eleştirilerini benimle paylaşan, aynı zamanda bu zorlu süreçte ilerlememi sağlayan tez danışmanım, sayın hocam Prof. Dr. Faruk Kerem Giray’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bununla birlikte, tez izleme komitesinde yer alarak değerli görüş ve eleştirilerini benimle paylaşan hocalarım, Prof. Dr. Vahit Doğan’a, Prof. Dr. Bahadır Erdem’e ve Prof. Dr. Günseli Gelgel’e, tez savunma jürimde yer alan Prof. Dr. Hatice Selin Pürselim ve Dr. Öğr. Üyesi Elif Ulusu’ya tezime yaptıkları katkılar ve manevi destekleri için çok teşekkür ederim. Aynı zamanda, kürsü hocam Prof. Dr. Vahit Doğan’a, araştırma görevlisi olarak bulunduğum İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalında bize sağladığı huzurlu çalışma ortamı için teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Yüksek lisansta derslerini almaktan onur duyduğum ve akademik kariyerimin başladığı bu aşamamdan itibaren, çalışmalarım sırasında bana desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve manevi desteğini her zaman hissettiğim Prof. Dr. Dres. h.c. Philip Kunig’e içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezin yazım sürecinde kullanılan yabancı kaynaklara ulaşılması, Almanya-Berlin Freie Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak bulunduğum sürede sağlanmıştır. Sayın Prof. Dr. Helmut Grothe'ye ayrıca, Berlin'de sağladığı huzurlu çalışma ortamı ve tezime katkıları için çok teşekkür ederim.

Son olarak, bu tez TÜBİTAK 2214-A Doktora Sırası Araştırma Bursu Programı ile desteklenmiştir. Tarafıma sağlamış oldukları burs imkânı için TÜBİTAK BİDEB programına teşekkürlerimi sunarım.

Dilara Baytarođlu

İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
GİRİŞ.....	1
Konunun Kapsam ve Sınırları	4

Birinci Bölüm

Fikri Mülkiyet Kavramı ile Sınai Mülkiyet Hakları Kapsamında Patent Kavramı

I. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarına Genel ve Karşılaştırmalı Bakış	7
A. Tarihsel ve Felsefi Süreçte Sınai Mülkiyet Hakları Kapsamında Patent Kavramının Gelişimi.....	10
1. Tarihsel Gelişim	10
a. Antik ve Orta Çağ.....	10
b. Patente İlişkin İlk Hukuki Düzenlemeler	13
c. Patente İlişkin Milletlerarası Düzenlemeler	14
(1) WIPO Kuruluş Sözleşmesi	14
(2) TRIPS Sözleşmesi	15
(3) Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi... ..	18
(4) Patent İş Birliği Sözleşmesi	19
(5) Strazburg Sözleşmesi.....	21
(6) Patent Kanunu Sözleşmesi.....	22
(7) Budapeşte Sözleşmesi.....	23
(8) Avrupa Patent Sözleşmesi	25
(9) İkili Anlaşmalar	29
2. Felsefi Gelişim	33

a. Genel Bilgi.....	33
b. Fikri Mülkiyet Teorisi	34
c. Emek Teorisi.....	35
d. Adalet Teorisi	37
e. Kişilik Hakları Teorisi	39
f. Ekonomi Teorisi.....	42
g. Monist Teori	44
h. Dualist Teori.....	45
3. Milli Hukuklardaki Gelişim	46
a. Alman Hukukunda Patent Hakkı	46
b. Avusturya Hukukunda Patent Hakkı	50
c. İsviçre Hukukunda Patent Hakkı	51
d. Fransız Hukukunda Patent Hakkı.....	53
II. Türk Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Patent Hakkının Kavramsal Olarak İncelenmesi.....	55
A. Patent Kavramı	55
1. Buluş Basamağı.....	57
2. Yenilik	60
3. Sanayiye Uygulanabilirlik.....	64
B. Patent Hakkının Amacı ve Kapsamı	67
1. Amacı	67
2. Patent Hakkının Kapsamı ve Belirlenmesindeki Kriterler	68
a. Genel Olarak Kapsam.....	68
b. İstemler.....	68
c. Eş Değerler	71
d. Patent Hakkı Sahibinin Beyanı.....	72
3. Patent Hakkı Kapsamındaki İstisnalar, Sınırlamalar ve Patent Hakkının Tüketilmesi	73
a. Genel Bilgi.....	73
b. Süre Bakımından Sınırlama.....	75
c. Ülkesellik Bakımından Sınırlama.....	76
d. Fiillerin Niteliğine Göre Sınırlama.....	76
e. Eczanelerde Yapılan İlaçlara İlişkin Fiiller	79

f. Konusu Yabancı Taşıma Araçlarının Yapımına, Çalıştırılmasına veya Bu Araçların İstisnalarının Karşılanmasına İlişkin Fiiller.....	81
g. Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşmasının 27. Maddesinde Öngörülen Fiiller.....	82
h. Bitki ve Hayvan Yetiştiricileri Tarafından Patent Hakkının Belirli Şekilde Kullanımı	83
4. Patent Hakkının Tüketilmesi	84
5. Zorunlu Lisans.....	85
6. Önceki Kullanımdan Doğan Hak	90
7. Kanuni Tekel Durumu.....	91
8. Sessiz Kalarak Hak Kaybı.....	92
C. Patent Hakkının Diğer Sınai Mülkiyet Haklarıyla Karşılaştırılması	93
1. Faydalı Model-Patent	93
2. Marka-Patent	95
3. Endüstriyel Tasarım-Patent	96
4. Coğrafi İşaret-Patent.....	97
D. Patent Hakkının Çeşitleri.....	99
1. Ürün ve Usul Patentleri	99
2. İncelemeli (ve İncelemesiz) Patentler	101
3. Ek Patent.....	104
4. Gizli Patent.....	105
III. Türk Patent Sisteminin Tarihsel Gelişimi	106
A. Sınai Mülkiyet Kanunu Öncesi Dönem.....	106
B. Sınai Mülkiyet Kanunu Dönemi	110

İkinci Bölüm

Milletlerarası Özel Hukukta Patent Hakkına Uygulanacak Hukukun Belirlenmesi

I. Genel Bilgi.....	117

II. Vasıflandırma	118
A. Vasıflandırma İhtilafı ve Çözümü	118
B. Bir Sınai Mülkiyet Hakkı Olan Patent Hakkının Vasıflandırılması.....	123
III. Patent Hakkına ve Korunmasına Uygulanacak Hukuk	126
A. Hak Statüsü: Kavram ve İlke Olarak Ülkesellik	126
B. Patent Haklarında Ülkesellik İlkesinin Zayıflatılması Gerekliliğinin Değerlendirilmesi	136
1. Patent Haklarının İnsan Hakları Kapsamında Değerlendirilmesi	136
a. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İlgili Kararları.....	140
(1) “University of Illinois Foundation v. the Netherlands” Kararı.....	140
(2) “Dima v. Romania” Davası	140
(3) “Oğuz Aral, Galip Tekin Aral and İnci Aral v. Turkey” Davası.....	141
(4) “Paeffgen Gmbh v. Germany” Davası.....	144
(5) “Reber, Reber Systematik GmbH and Kinkel v. Germany” Davası	145
(6) “Gasus Dossier und Fördertechnik GmbH v. Netherlands”	146
(7) “Anheuser-Busch Inc. v. Portugal” ve “Smith Kline and French Laboratories Ltd. v. the Netherlands”	148
(8) “Lenzing AG v. the United Kingdom”	150
(9) “Tokel v. Turkey”	154
(10) Konu ile İlgili Diğer Bazı Kararlar	157
2. Milli Hukuklar ve Türk Hukukunda Ülkesellik İlkesi	162
a. Karşılaştırmalı Olarak Milli Hukuklarda Ülkesellik İlkesi.....	162
(1) Alman Hukuku.....	162
(2) Amerika Birleşik Devletleri Hukuku.....	164
b. Avrupa Birliği Hukuku.....	172
c. Soft Law Düzenlemeleri.....	183

(1) Japon Şeffaflık Tasarısı	183
(2) CLIP ve ALI Prensipleri	188
d. Türk Hukuku	191
3. Patent Hakkının Hukuki Niteliği ve Değerlendirme	193
a. Hukuki Nitelik	193
b. Değerlendirme	198
IV. Patent Haklarının Korunmasına Uygulanacak Hukukta Önerilen	
Bağlama Noktaları	206
A. Lex Loci Originis	206
B. Lex Fori	210
C. Lex Rei Sitae.....	211
D. Lex Loci Delicti.....	216
E. Diğer Bağlama Kuralları.....	220
V. Milletlerarası Özel Hukukta Lex Loci Protectionis Kavramı.....	221
VI. Koruma Devleti Hukukunun Yetersiz Kaldığı Durumlar	225
A. Patentın Birden Fazla Devlette Tescil Edilmiş Olması	225
B. Patent İhlalinin Birden Fazla Devlette Gerçekleşmiş Olması ...	229
C. Patentın Dijital Ortamda İhlal Edilmiş Olması.....	231
VII. Ülkesellik İlkesinin İstisnası: Patent Hakkının İhlaline Yönelik	
Taleplerde Hukuk Seçimi (Subjektif Bağlama).....	239
A. Genel Bilgi.....	239
B. Hukuk Seçimine İmkân Tanınması	240
C. Patent Haklarının İhlaline Yönelik Hukuk Seçiminin Sınırı	244
1. Esasa Uygulanacak Hukuka Yönelik Sınır	244
a. Karşılaştırmalı Hukuk ve Soft Law Prensiplerinde Hukuk	
Seçimi	244
(1) Karşılaştırmalı Olarak Milli Hukuklar.....	244
(2) Avrupa Birliği Hukuku	245
(3) Soft Law.....	249
(4) Değerlendirme	257
b. Kamu Düzeni.....	258
c. Doğrudan Uygulanan Kurallar	269
D. Hukuk Seçiminin Zamanına Yönelik Sınır ve Değerlendirme..	279

Üçüncü Bölüm
Milletlerarası Özel Hukukta Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere
Uygulanacak Hukukun Belirlenmesi

I. Patent Lisans Sözleşmesi Kavramı ve Özellikleri	285
A. Kavram ve Konu.....	285
B. Türk Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Patent Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	292
C. Patent Lisans Sözleşmesinin Şekli.....	294
D. Patent Lisansı Sözleşmesi Türleri	304
1. Patent Lisansı Hakkının İçeriği Bakımından Patent Lisans Sözleşmeleri.....	305
a. Basit (İnhisari Olmayan) Sözleşmesi.....	306
b. İnhisari Lisans Sözleşmesi	307
2. Tarafların İradeleri Kriteri Bakımından Patent Lisans Sözleşmeleri.....	309
a. Sözleşme Lisansı (İsteğe Bağlı Lisans)	309
b. Zorunlu Lisans.....	309
3. Kullanım Alanı Bakımından Patent Lisans Sözleşmeleri	319
4. Lisans Bedeline Göre Patent Lisansı Sözleşmeleri	322
5. Çeşitli Sınırlamalar Kapsamında Patent Lisans Sözleşmeleri	322
a. Mekansal Sınır	322
b. Süre Sınırı.....	323
c. Teknik Sınır	324
d. Nicelik Sınırı	324
6. Bağlılık Kriteri Bakımından Patent Lisans Sözleşmeleri	324
II. Patent Lisans Sözleşmesi Taraflarının Yükümlülükleri	325
A. Devreden Tarafın Yükümlülükleri	326
1. Asli Yükümlülükler	326
2. Yan Yükümlülükler	329
B. Devralan Tarafın Yükümlülükleri	334
III. Patent Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukukun Seçimi	341

A. Patent Lisans Sözleşmesinin İhlaline Yönelik Taleplerde Hukuk Seçimi (Subjektif Bağlama).....	341
1. Karşılaştırmalı Hukuk ve Soft Law Prensiplerinde Subjektif Bağlama	351
a. Genel Olarak Karşılaştırmalı Hukuk	351
b. Soft Law	352
2. Türk Hukukunda Subjektif Bağlama.....	354
B. Patent Lisans Sözleşmesine Uygulanacak Hukuk (Objektif Bağlama).....	363
1. MÖHUK'un 28. Maddesine Konu Olan Kavramlar ve Uygulanacak Hukukun Tespiti	363
a. Karakteristik Edim Olarak Devredenin Ediminin Tercih Edilmesi Meselesi	365
(1) Karakteristik Edim Teorisi.....	365
(2) Avrupa Birliği Hukuku	368
(3) Soft Law.....	375
(4) Türk Hukuku.....	378
(5) Değerlendirme	380
b. İşyeri ve Mutad İşyeri Kavramları ile Mutad İşyerine Uygulanacak Hukukun Tespiti	386
(1) İşyeri	386
(2) Mutad İşyeri.....	387
c. Mutad Mesken Kavramı ve Mutad Mesken Hukukunun Tespiti	390
d. Sıkı İlişkili ve Daha Sıkı İlişkili Hukuk Kavramı ve Tespiti	396
IV. Patent Hakkına ve Hakkın Devrine İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk	401
V. Patent Lisans Sözleşmelerinin Şekline Uygulanacak Hukuk	406
VI. Patent Uyuşmazlıklarında İhtiyati Tedbir Taleplerine Uygulanacak Hukuk	407
A. Genel Bilgi.....	407
B. Türk Hukukunda İhtiyati Tedbir.....	408

C. Patent Uyuşmazlıklarında İhtiyati Tedbir ve Uygulanacak Hukuk.....	410
VII. Patent Haklarında Delil Tespit Taleplerine Uygulanacak Hukuk	416
A. Delil ve İspat Kavramı.....	416
B. İspat Yüküne Uygulanacak Hukuk	417
C. Delillerin Tespitine Uygulanacak Hukuk	420
D. Patent Haklarında İspat Yükü ve Delil Tespit Taleplerine Uygulanacak Hukuk.....	426
VIII. Çalışan Buluşları Kapsamında Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk	428
A. Genel Bilgi.....	428
B. Karşılaştırmalı Hukukta İşçi Buluşlarına Uygulanacak Hukuk.	431
1. Alman Hukuku	431
2. İsviçre Hukuku	434
3. Avusturya Hukuku	437
4. Avrupa Birliği Hukuku.....	438
5. Soft Law	441
C. Türk Hukukunda İşçi Buluşları ve Uygulanacak Hukuk.....	442
1. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve 5718 Sayılı MÖHUK Öncesi Dönem	442
2. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Dönemi ve Çalışan Buluşlarına Uygulanacak Hukuk Meselesi.....	443
a. SMK Dönemi.....	443
b. Uygulanacak Hukuk	445
SONUÇ	449
KAYNAKÇA	457
ÖZGEÇMİŞ.....	508

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e	: Adı Geçen Eser
AGBGB	: Gesetz zur Ausführung des Bürgerliches Gesetzbuchs
AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ALI	: American Law Institute
App.	: Application
ArbNErfG	: Gesetz über Arbeitnehmererfindungen
Art.	: Artikel/ Article
Aufl.	: Auflage
AUHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	: Der Bundesgerichtshof
bkz.	: bakınız
bs.	: Basım
BTHAE	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
Cir.	: Circle

CLIP	: Conflict of Laws in Intellectual Property
dpn.	: dipnot
EC	: The European Commission
EGBGB	: Einführungsgesetz Bürgerliches Gesetzbuch
EPC	: The European Patent Convention
EPÜ	: Europäisches Patentübereinkommen
EPO	: The European Patent Office
EU	: The European Union
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
MEXT	: Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology-Japan
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
E.	: Esas
Ed.	: Edited
Edth.	: Edition
FMR	: Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
GRUR	: Gewerblichen Rechtsschutz und Urheberrecht
H.D.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk muhakemeleri Kanunu
İHFM	: İstanbul Hukuk Mecmuası
ILA	: The International Law Association
IP	: Intellectual Property
IPRG	: Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht

JK	: Joint Korean
JIPITEC	: The Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law
K.	: Karar
LG	: Landgericht
LTD.	: Limited Liability Company
m.	: Madde
MTK	: Milletlerarası Tahkim Kanunu
No	: Numara
OLG	: Oberlandesgericht
Para.	: Paragraf
PatKHK	: Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
PCT	: The International Patent System
Rev.	: Review
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SDNY	: Southern District of New York
SMK	: Sınai Mülkiyet Kanunu
SMKY	: Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti

TDK	: Türk Dil Kurumu
TFEU	: Treaty on the Functionin of the European Union
TMR	: Türkiye Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TPM	: Türk Patent ve Marka Kurumu
TRIPS	: The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
UNCITRAL	: United Nations Commission on International Trade Law
US	: United States
USA	: United States of America
USC	: The United States Code
WIPO	: World Intellectual Property Organization
v.	: Versus
vb.	: Ve Benzeri
Vol.	: Volume
Vd.	: Ve Devamı
YİBBGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
ZPO	: Zivilprozessordnung

GİRİŞ

Patent, sanayiye uygulanabilen ve tekniğin bilinen durumunu aşmak zorunda olan “yeni” buluşlardır¹. Buluş patentleri olarak da adlandırılan patentler, bu anlamda teknik buluşları korumanın bir yoludur. Patent hukuku ise bu doğrultuda, bir nevi “teknik buluşlar hakkı” olarak tanımlayabileceğimiz şekilde modern devletlerin önemli bir parçasını oluşturur². Çalışmamızın konu ve kavram kapsamında, patent hakkı ve korunması konularını inceleyeceğiz.

Teknolojik buluşlar ve gelişmeler, dijital çağın değerli bir parçasıdır. Günümüzde ,toplumsal yaşamın teknolojik yeniliklere çift yönlü bağlılığının artması patent hukukunu önemli bir konuma taşımıştır. Teknolojik gelişmelere ve yeniliklere ilişkin hukuki düzenlemelerin de, bu ilerlemeyi teşvik edecek yönde yeterli, şeffaf ve güvenilir kurallar çerçevesinde korunması gerekir. Teknolojinin her alanındaki yeni olan, buluş basamağı içeren ve sanayiye uygulanabilir buluşlar, Türk hukukunda 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu çerçevesinde düzenlenmiştir³. Yapılan düzenlemelerde, hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

---

¹ Bahadır Erdem, **Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk**, Avrupa Patent Antlaşması ve Ekleri ile Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2002, s.66 vd.; Mario Popp, **Das Patentrecht**, Grin, 2008/2009, s.8; Tim Hamann, **Internationales Patentrecht**, GRIN, 2005, s.3 vd.; Volker Janich, **Geistiges Eigentum: eine Komplementarerscheinung zum Sacheigentum?**, Mohr Siebeck, 2002, s.182, 301,302.

² Eduard Pietzcker, **Patentgesetz und Gebrauchsmusterschutzgesetz Kommentar. Abänderungen des Patentgesetzes, Halbbd. 1: §§ 1–12 PatG : Unter Berücksichtigung der schon vorgeschlagenen und weiter beantragten**, Berlin, De Gruyter, 2020, § 1 vd.

³ Bundan sonra “SMK” olarak kısaltılacaktır. R.G: 10.01.2017, 29944.

Patent haklarına uygulanacak hukuk, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁴,umuzun 23.maddesinde; patent hakkına ilişkin sözleşmelere uygulanacak hukuk konusu ise 28.maddesinde düzenlenmiştir.Çalışmamızda, patent hakkı bu kapsamda hak statüsü ve sözleşme statüsü ayrımı çerçevesinde incelenmiştir.Patent hakkına uygulanacak hukuk, ülkesellik prensibinin bir görünümü olan koruma devleti hukuku bağlama kuralı ile tespit edilir.Ülkesellik prensibi, patent hakkı ve bu hakların bulunduğu ülke arasında olan doğal bağı ifade eder⁵. Günümüzde, sınai mülkiyet hukukunun uluslararası karakteri, uyuşmazlıkların ülkesellik ilkesi ve objektif bağlama noktasında lex loci protectionis uyarınca çözümlenmesinin yetersizliğini ortaya çıkarmıştır. Uluslararası karakterli bu hakka uygulanacak hukukun tespitinde, milletlerarası özel hukuk hakkaniyetinin bir gereği olarak söz konusu prensibin etkisinin zayıflatılması mümkündür. Patent hakkına uygulanacak hukukun tespitinde, yenilikçi ihtiyaçlara cevap verebilen yeterli, genişletilmiş, daha etkin ve hukuki kesinliğin de teminini sağlayabilecek ölçüde çözümün getirilmesi bir ihtiyaçtır. Bu nedenle, çalışmamızda, öncelikle patent kavramı ve hakkın hukuki niteliği ile ilgili doktrinsel tartışmalara da yer verilmek suretiyle incelemeler yapılacaktır. Hakkın özünün, geleneksel anlayıştan kaynaklanan menfaatler dengesine aykırı sonuçlar doğurmasını engelleyecek bir çözümün incelenmesini zorunlu hale getirmiştir.

Patent haklarına ilişkin sözleşmelere uygulanacak hukuk ise, MÖHUK kapsamında tarafların seçtikleri hukuka tâbi tutulmuş; tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde ise sözleşmeden doğan ilişkiye göre, fikrî mülkiyet hakkını veya onun kullanımını devreden tarafın sözleşmenin kuruluşu sırasındaki işyeri, bulunmadığı takdirde ise, mutad meskeni hukukunun uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşme bu hukuka tâbi olur⁶. Karakteristik edim borçlu-

---

⁴ Bundan sonra “MÖHUK” olarak kısaltılacaktır. R.G: 12.12.2007, 26728.

⁵ Erdem, **a.g.e.**, s. 38.

⁶ MÖHUK, m. 28. Ayrıntılı açıklamalar hakkında bkz. Çalışmanın, s.265 vd.

sunun tespiti, patent lisans sözleşmeleri gibi edim sayılarının olduğu kadar edim niteliklerinin de farklılaştığı sözleşmelerde kolay değildir. Bu sözleşmeler bakımından mevcut düzenleme kapsamında devir edimini gerçekleştiren yani lisansı devreden tarafın ediminin sözleşmeyle en sıkı ilişkili edim olduğu kabul edilmiştir. Ancak tüm patent lisans sözleşmelerinden doğan borç ilişkileri kapsamında karakteristik edim borçlusunun devreden taraf olduğunun kabul edilmesi, milletlerarası özel hukuk hakkaniyetine aykırı sonuçların yaşanmasına ve yabancılık unsuru taşıyan bu uyuşmazlık türlerinde menfaatler dengesinin sağlanamaması endişesine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle çalışmamızda, karakteristik edim teorisiyle doktrinde ifade edilen bu kuralın uygulanabilirliğinin sınırlılığı, teorinin değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu nedenle çalışmamızın patent hakkının korunmasına ilişkin bir sonraki bölümünde patent hakkının sözleşmeler hukuku alanına konu olması hali üzerinde duracağız. Bu çerçevede öncelikle, patent lisans sözleşmesi, devreden ve devralan tarafların edim yükümlülükleri incelenecek, sonra ise 28.madde kapsamında uygulanacak hukukun tespitinde yer alan her bir bağlama noktası detaylı bir şekilde tartışılacaktır. Karakteristik edim teorisinin yerini, patent lisans sözleşmeleri özelinde bağimsız ve özel bir sisteme bırakmasının gerekliliğini ele alacağız.

Bunun yanında tarafların, patente ilişkin haklara uygulanacak hukuku belirlemeleri mümkün kılınmıştır. Taraflar, patent hakkının ihlâlinden doğan talepler hakkında, ihlâlden sonra mahkemenin hukukunun uygulanmasını kararlaştırabilirler. Benzer bir şekilde, patent lisans sözleşmelerinde de, sözleşmeler hukuku alanına hakim olan irade serbestisinin bir sonucu olarak taraflar, patent lisans sözleşmesine uygulanacak hukuku belirleyebilirler. Çalışmamızda sınai mülkiyet alanında öngörülen hukuk seçimi imkânı hem hak hem de sözleşme statüsü kapsamında incelenecektir. Sınai mülkiyete ilişkin haklara uygulanacak hukukta yer alan seçim sınırlarının yerindeliği, hukuk seçimine ilişkin teorik bilgiler çerçevesinde irdelenecektir. Patent lisans sözleşmelerinde uygulanacak hukuka ilişkin hukuk seçimi imkanında ise, benzer bir şe-

kilde sözleşmeden doğan borç ilişkilerine uygulanacak hukuka ilişkin açıklamalarla birlikte konu aydınlatılacaktır.

Çalışmamızda, patent haklarının konu olduğu uluslararası sözleşmeler de incelenecektir. Patent hakkının korunması kapsamında, WIPO Kuruluş Sözleşmesi, TRIPS, Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi, Patent İş birliği Anlaşması, Strasburg Sözleşmesi, Avrupa Patent Sözleşmesi gibi patent hukukuna ilişkin uluslararası sözleşmeleri inceleyeceğiz.

Çalışmamızın tüm bölümlerinde, özellikle Alman hukukundan yararlanılmıştır. Avrupa Birliği hukuku başta olmak üzere, İsviçre, Avusturya ve ABD hukuklarına karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemelerden yararlanılması amacıyla yer verilecektir.

Konunun Kapsam ve Sınırları

Çalışma konumuz, esas olarak yabancılık unsuru taşıyan sınai mülkiyet uyuşmazlıklarına konu olan patent hakkına ve patent haklarının konu olduğu sözleşmelere uygulanacak hukukun tespitidir. Diğer sınai haklar veya fikri haklar konusunda genel bir bilgi vermekle yetinilerek konu kapsam dışında bırakılacaktır.

Patent hakkına uygulanacak hukukun tespiti, Sınai Mülkiyet Kanununda öngörülen patentlenebilirlik şartları, patent hakkının kapsamı, patent başvurusu, patentin verilmesi gibi usuli düzenlemelerle birlikte ele alınacaktır. Hak statüsüne uygulanacak hukuk, öncelikle hakkın niteliği ile ele alınacak ve aşamalı olarak uygulanacak hukukun mevcut sistemde tespiti ve konu ile ilgili öneriler yapılacaktır.

Sınai mülkiyete ilişkin sözleşmelere uygulanacak hukukun tespiti, patent lisans sözleşmesi ile sınırlandırılmıştır. Bu yönde bir tercihte bulunmamızın nedeni, söz konusu sözleşmelerin, patent hakkının konu olduğu sözleşmeler olmaları ve bunların özellikli ve kompleks yapıda sözleşmeler olması nedeniyle özel olarak incelenmesi gerektiğidir. Sözleşme statüsüne uygulanacak hukukun tespiti, MÖHUK'un 24.maddesinde yer alan sözleşmelerden doğan borç ilişkilerine uygula-

nacak hukukun tespitinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında uygulanacak hukuk, lisans sözleşmelerine ilişkin maddi hukukumuzda yer alan düzenlemeler ile birlikte incelenmiştir.

Usul hukukuna ait konular, çalışmanın kapsamına dahil değildir. Özellikle patent uyuşmazlıklarının konu olduğu davalarda ihtiyati tedbir talebine uygulanacak hukuk ve delil tespiti meselesine uygulanacak hukuk meseleleri, genel usuli bilgiler çerçevesinde ele alınmıştır. Bu şekilde bir tercihte bulunmamızın nedeni, konunun incelenmesi öncesinde ihtiyaç duyulan temel maddi bilgiler ile uygulanacak hukukun tespiti konusuna temel oluşturmaktır.

Çalışmanın genelinde incelenen konular, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve yabancı milli sistemlerde yer alan düzenlemelerle karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Çalışma esnasında büyük ölçüde faydalanılması nedeniyle Alman hukukuna ilişkin düzenlemeler ağırlıkta olacaktır.

Çalışan buluşlarına uygulanacak hukuk meselesi, MÖHUK'un 28/3.maddesiyle çalışan ile işveren arasındaki iş sözleşmesine uygulanan hukuka tabi kılınmıştır. Çalışmamızda, çalışan buluşları üzerindeki patent hakkına uygulanacak hukuka ilişkin bilgiler verilmiş ancak konunun kapsamı, iş sözleşmelerine uygulanacak hukuk meselesi ile ilgili genel bilgilerle sınırlandırılmıştır. Bunun nedeni, iş sözleşmelerine uygulanacak hukukun tespitinin ayrıntılı ve tamamen ayrı bir konu çalışmasını oluşturmasıdır.

